

Nota Dierenwelzijn

Inhoud

Voorwoord	3
1 Inleiding	4
1.1 Aanleiding	4
1.2 Doel van de Nota	5
1.3 Leeswijzer	5
2 Dierenwelzijn: definitie en algemene uitgangspunten	6
2.1 Wettelijke kaders en bestaande protocollen	6
2.2 Visie en doel	8
2.2.1 Visie	8
2.2.2 Hoofddoel	8
2.3 Algemene uitgangspunten	9
2.3.1 Afwegingskader	9
2.3.2 Escalatieladder dierenwelzijn	10
3 Uitvoeringsstrategie	12
3.1 Thema 1. Beleid en inrichting watersysteem	12
3.2 Thema 2. Waterkwaliteit	13
3.3 Thema 3. Waterveiligheid	15
3.4 Thema 4. Crisisbeheersing en eigendom	16
3.5 Thema 5. Beheer en onderhoudswerkzaamheden	18
Bijlage A. Toelichting wettelijke kaders	20

Voorwoord

Met trots presenteer ik de allereerste nota dierenwelzijn van waterschap Amstel, Gooi en Vecht. In deze nota legt het waterschap uitgangspunten vast hoe wij willen omgaan met dieren, de medebewoners in ons gebied. Dierenwelzijn is een belangrijk uitgangspunt bij alles wat het waterschap doet. Zowel bij de uitoefening van onze eigen taken, als in de samenwerking met andere partijen.

Als waterschap komen wij veel in aanraking met dieren, zoals vissen, otters, en kleine waterdieren. Wij namen dierenwelzijn vaak al mee in onze afwegingen. Zo streven we in de nota vis naar een gezonde visstand met wateren die goed verbonden zijn. In het biodiversiteitsherstelplan werken we aan schoon en gezond water met veel ruimte voor planten en dieren. Voor het behalen van een goede waterkwaliteit nemen we verschillende maatregelen om ecosystemen in balans te brengen. Daarnaast kiezen we voor natuurvriendelijke oevers en houden we bij ons onderhoud nadrukkelijk rekening met dieren.

Met deze nota dierenwelzijn gaan we nog een stap verder. Tijdens het opstellen van deze nota was het een zoektocht naar de ideale situatie en wat praktisch haalbaar is. We zetten met deze nota de standaard voor hoe wij als waterschap omgaan met dieren. We willen de omstandigheden voor dieren verbeteren, het welzijn centraal stellen en het leed van het individuele dier voorkomen.

Het waterschap erkent met deze nota dierenwelzijn expliciet de intrinsieke waarde van alle dieren in het waterschap, zoals in de Wet Dieren uit 2013. We zien dieren als belanghebbende. Wanneer het nodig is maken we een onderbouwde belangenafweging tussen individuele dieren en het ecosysteem. Want dieren verdienen het om als volwaardige rechtendragers beschouwd en behandeld te worden.

Zo legt het waterschap een stevige basis voor hoe wij met dieren omgaan in ons werk. Dierenwelzijn wordt daarmee een integraal onderdeel van onze organisatie en onze dagelijkse werkzaamheden. Iets waar we trots op mogen zijn!

Jennifer Bloemberg

Portefeuillehouder dierenwelzijn

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

In het gebied van waterschap AGV wonen niet alleen 1,4 miljoen mensen, maar ook veel dieren, zoals vissen, vogels en otters, en kleine waterdieren zoals waterslakken, insecten en wormen. Dieren zijn onze medebewoners. Ook voor hen zet AGV zich in. Het waterschap wil het meest diervriendelijke waterschap van Nederland zijn. Niet alleen vanwege het belang van dieren voor het watersysteem, maar omdat AGV de intrinsieke waarde van dieren respecteert, hun welzijn wil verbeteren en leed wil voorkomen.

Dierenwelzijn bij het waterschap

Het waterschap komt bij het uitvoeren van haar taken vaak met dieren in aanraking, bijvoorbeeld bij beheer en onderhoudstaken en het beschermen van de waterveiligheid. Ook heeft AGV een grote invloed op de leefomgeving van dieren. Om deze reden houdt AGV op verschillende manieren rekening met dierenwelzijn, bijvoorbeeld door het plaatsen van vispassages en het volgen van ecologische werkprotocollen voor beheer en onderhoudswerkzaamheden.

Kansen dierenwelzijn

Desalniettemin ervaart het waterschap knelpunten op het gebied van dierenwelzijn, zoals vissen die in een onveilige pomp terecht komen. Ook worden vanuit de Kader Richtlijn Water (2000) maatregelen getroffen die invloed kunnen hebben op het welzijn van soorten zoals de Amerikaanse Rivierkreeft. Daarnaast kunnen dieren in nood komen door hitte, droogte of een overstroming. Tot slot is er sprake van muskusrattenbestrijding, schadebestrijding en (sport)visserij in het gebied van AGV. Hier liggen kansen voor AGV om dierenwelzijn te verbeteren.

Ecologische systemen

Dieren zijn van belang om ecosystemen in stand te houden. Zo zijn we voor onze voedselvoorziening voor een groot deel afhankelijk van dieren zoals bijen. Ook zijn dieren van belang voor schoon en gezond water. Zo is een gezonde en gevarieerde visstand belangrijk voor de ecologische toestand in het water en vervullen bijvoorbeeld mosselen een zuiveringsfunctie.

Achteruitgang diersoorten

Op dit moment gaat het met veel diersoorten niet goed. Het aantal planten en dieren neemt sterk af. Het aantal weidevogels in Nederland is de afgelopen dertig jaar sterk afgenomen en dat geldt ook voor het aantal insecten¹. Daarnaast hebben dieren te maken met het verdwijnen, fragmenteren of verslechteren van hun leefgebieden, mede door de inrichting van het landschap door mensen. Zo kunnen sluizen het moeilijk maken voor vissen om van het ene naar het andere gebied te zwemmen. Ook komen dieren in gevaar door gemalen die niet visvriendelijk zijn of bij maai en baggerwerkzaamheden. Om deze reden wil AGV meer aandacht besteden aan dierenwelzijn. Deze nota geeft hier invulling aan.

1 Coalitieakkoord 'Waterkracht 2023-2027'

1.2 Doel van de Nota

Het doel van deze Nota is het vastleggen van de visie van het waterschap op dierenwelzijn en het vastleggen van een aantal uitgangspunten voor de omgang met dieren bij zowel eigen werk als in de samenwerking met andere partijen.

Het doel van deze Nota is:

- Een overzicht te bieden van bestaande wet- en regelgeving en een visie en uitgangspunten vast te leggen die het waterschap gaat hanteren.
- Dierenwelzijn in de denkwijze en uitvoering van de organisatie te integreren.
- Een uitvoeringsprogramma op hoofdlijnen op te leveren. Hierin staat op welke maatregelen het waterschap zich de komende jaren gaat richten als het gaat om dierenwelzijn. Het uitvoeringsprogramma wordt elk jaar geëvalueerd en bijgesteld. Deze evaluatie wordt voorgelegd aan het Dagelijks Bestuur waarbij een afschrift wordt verzonden naar het Algemeen Bestuur.
- Een basis te vormen voor de samenwerking met andere overheden, maatschappelijke organisaties en inwoners op het gebied van dierenwelzijn.

1.3 Leeswijzer

Mensen met weinig tijd of alleen interesse in de hoofdlijnen kunnen volstaan met het lezen van de **vetgedrukte, blauwe teksten** en de schematische plaatjes. Deze vatten de essentie van de tekst samen.

2 Dierenwelzijn: definitie en algemene uitgangspunten

AGV wil meer aandacht besteden aan dierenwelzijn. Het waterschap hanteert hierbij een brede definitie van dierenwelzijn: *dierenwelzijn omvat zowel het zorgen voor een gezonde en schone leefomgeving als het verbeteren van het welzijn van individuele dieren én het voorkomen van leed aan soorten en individuen*. AGV erkent daarbij de intrinsieke waarde van alle dieren in het waterschap².

Het begrip dierenwelzijn is een breed begrip en hangt nauw samen met onderwerpen zoals biodiversiteit, waterkwaliteit en leefomgeving. Een gezonde leefomgeving en goede leefomstandigheden zijn cruciaal voor het welzijn van dieren en vice versa. Dierenwelzijn bestaat echter niet alleen uit een gezonde leefomgeving en goede leefomstandigheden. Dierenwelzijn kan ook worden gezien als: *“de kwaliteit van leven zoals deze zelf door het dier wordt ervaren.”* Dierenwelzijn gaat daarmee verder dan alleen het beogen van een schone en gezonde leefomgeving, een gunstige staat van instandhouding van populaties en het bevorderen van biodiversiteit. Het ziet ook toe op het bevorderen van het welzijn van het individu en het voorkomen van leed.

Als onderdeel van dierenwelzijn is het van belang om de intrinsieke waarde van dieren expliciet te erkennen. De intrinsieke waarde kan worden gezien als ‘een eigen waarde van het dier die losstaat van het nut dat een dier voor de mens kan hebben’ en is wettelijk verankerd in de Wet Dieren (2013). AGV erkent de intrinsieke waarde van alle dieren in het waterschap. Alle dieren doen ertoe, groot of klein, inheems of uitheems. Wel zijn er bepaalde soorten waar het waterschap vaker mee in aanraking komt door haar werkzaamheden, zoals vissen, muskusratten of bevers. Aan deze soorten wordt in de nota extra aandacht besteed³. Het waterschap wil echter leed als gevolg van haar werkzaamheden bij alle dieren voorkomen.

Er wordt vanuit dierenwelzijn zowel gekeken naar de benodigde factoren om het welzijn van dieren te bevorderen als naar de invloed van handelingen van het waterschap op dieren. Wanneer de intrinsieke waarde van het dier botst met de waterschapstaken of er sprake is van verschillende belangen tussen een dier en het ecosysteem is het van belang een onderbouwde belangenafweging te maken. Deze nota biedt handvatten om deze afweging goed te kunnen maken door een afwegingskader en een escalatieladder te bieden. Ook geeft de nota een overzicht van kansen op het gebied van dierenwelzijn en van verbetermogelijkheden voor de belangrijkste knelpunten op het gebied van dierenwelzijn.

2.1 Wettelijke kaders en bestaande protocollen

Als waterschap houden we op diverse manieren rekening met dieren. Zo is in 2021 de Nota Vis vastgesteld waarin prioritaire knelpunten zijn aangemerkt voor vismigratie en worden vispassages en visliften geplaatst. Vanuit het biodiversiteitsherstelplan (2021) wordt biodiversiteit bevorderd en een gezond leefgebied voor dieren gecreëerd. Ook wordt vanuit de Gedragscode bestendig beheer en onderhoud (2025) gewerkt met ecologische werkprotocollen om schade tijdens beheer en onderhoudswerkzaamheden te voorkomen. In dit hoofdstuk is een overzicht te vinden van relevante geldende voorschriften, wettelijke kaders en richtlijnen die te maken hebben met dierenwelzijn. In Bijlage A is uitgebreidere toelichting te vinden.

- 2 Er zijn bepaalde soorten waar het waterschap vaker mee in aanraking komt door haar werkzaamheden, zoals vissen, muskusratten of bevers. Aan deze soorten wordt in deze nota extra aandacht besteed. Daarnaast gaat het primair om in het wild levende dieren, niet om gehouden dieren. AGV probeert echter leed als gevolg van haar werkzaamheden bij alle dieren zoveel mogelijk te voorkomen of minimaliseren, groot of klein, inheems of uitheems.
- 3 Het gaat primair om in het wild levende dieren, niet om gehouden dieren.

1	Wet Dieren	In 2013 is de Wet Dieren vastgesteld. In deze wet wordt de intrinsieke waarde van dieren erkend. Onder de erkenning van de intrinsieke waarde wordt verstaan de erkenning dat dieren een eigen waarde hebben en wezens met gevoel zijn.
2	Nota Vis	In 2021 heeft AGV via de Nota Vis vastgelegd welke factoren van invloed zijn op een gezonde visstand en op welke wijze AGV, samen met andere belanghebbenden, werkt aan een gezonde visstand.
3	Biodiversiteits-herstelplan	In 2021 is door AGV het biodiversiteitsherstelplan vastgesteld. Het uitgangspunt van het biodiversiteitsplan is om zoveel mogelijk te werken mét de natuur. Met dit plan integreert het waterschap biodiversiteit als een intrinsiek onderdeel in de planvorming en uitvoering van de taken.
4	Omgevingswet	De Omgevingswet biedt het belangrijkste wettelijke kader voor de bescherming van in het wild levende dieren. In de wet staan diverse richtlijnen voor de bescherming van specifieke soorten. Ook bevat de wet een zorgplicht, om alle in het wild levende dieren te beschermen
5	Gedragscode bestendig beheer en onderhoud	Vanuit de Omgevingswet is vastgelegd dat activiteiten niet tot achteruitgang mogen leiden van natuurwaarden. Om te voorkomen dat iedere keer een omgevingsvergunning moet worden aangevraagd voor beheer en onderhoudswerkzaamheden werken de waterschappen met een gedragscode om leed zoveel mogelijk te voorkomen. De gedragscode regelt de verplichtingen en werkwijze voor het bestendig beheer en onderhoud van assets van het waterschap voor de uitvoering van de wettelijke taken, zoals het onderhouden van waterwegen, keringen, terreinen van gemalen en RWZI's.
6	Kaderrichtlijn Water	De KRW is een Europese richtlijn om de waterkwaliteit van het oppervlaktewater en grondwater te verbeteren en te beschermen. Het uiteindelijke doel van de KRW is het beschikbaar hebben van schoon en gezond (grond- en oppervlakte) water voor alle functies, voor nu en in de toekomst.
7	Waterschapsverordening	Per 1 januari 2024 zijn de regels voor het water en de dijken overgegaan van de Keur en het Keurbesluit naar de Waterschapsverordening. De regels in de verordening zijn gesteld met het oog op: <ul style="list-style-type: none"> • het voorkomen en waar nodig beperken van overstromingen, wateroverlast en waterschaarste; • het beschermen en verbeteren van de chemische en ecologische kwaliteit van watersystemen; • het vervullen van de maatschappelijke functies door watersystemen.
8	Nationaal Beverbeleid	Sinds de herintroductie van de bever in 1988 is de populatie in Nederland sterk gestegen. Om deze reden is in 2024 vanuit het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat de opdracht gegeven om een Nationaal Beverbeleid op te stellen waarbij duurzaam samenleven met de bever centraal staat.
9	Waterschapswet	In de Waterschapswet wordt beschreven dat waterschappen de waterstaatkundige verzorging van een bepaald gebied ten doel hebben, primair het beheer van watersystemen. Het beheer van watersystemen omvat mede het voorkomen van schade aan waterstaatswerken veroorzaakt door muskus- en beverratten. De wijze waarop deze schade dient te worden voorkomen, bijvoorbeeld door beheer of preventie, is niet vastgelegd in wetgeving.
10	Unielijst Invasieve Exoten	Sinds 1 januari 2015 is in de Europese Unie EU-verordening 1143/2014 van kracht. Deze verordening heeft als doel de introductie, verspreiding en impact van invasieve exoten in Europa te beperken. Centraal in de verordening staat een lijst van soorten waarvan de negatieve effecten zodanig zijn dat gezamenlijk optreden op het niveau van de Unie gewenst is. Op deze lijst staan bijvoorbeeld muskusratten en Amerikaanse Rivierkreeften.
11	Visserijwet	De Visserijwet regelt sinds 1963 de zaken rondom de visserij en vormt de basis van de Nederlandse visserijwetgeving. De wet reguleert alle vormen van visserij, van beroepsvisserij tot en met de verhuur van visrechten voor de sportvisserij. Het hoofddoel van de wet is het bevorderen van een doelmatige visserij, het voorkomen van overbevissing en het beheren van visstanden.

2.2 Visie en doel

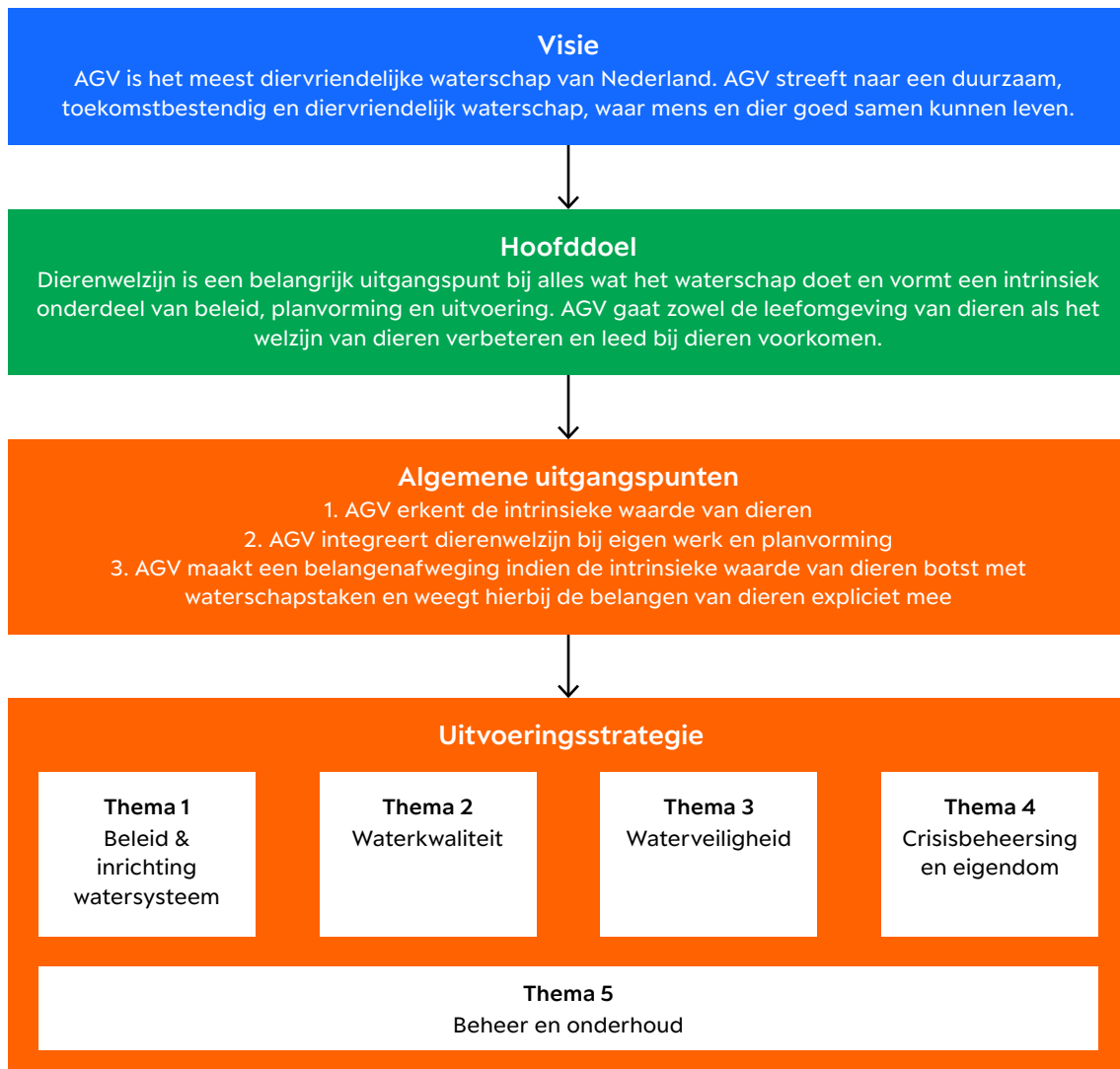
2.2.1 Visie

AGV wil het meest diervriendelijke waterschap van Nederland worden. Het waterschap streeft naar een duurzaam, toekomstbestendig en diervriendelijk waterschap, waar mens en dier samen kunnen leven. Hierbij erkent AGV de intrinsieke waarde van dieren en weegt de belangen van dieren mee in beslissingen. Alle dieren doen ertoe, groot of klein, inheems of uitheems.

De visie en het hoofddoel zijn uitgewerkt in een drietal algemene uitgangspunten. De uitvoeringsstrategie om dit doel te bereiken is onderverdeeld in 5 thema's, zoals weergegeven in onderstaand figuur. Deze thema's zijn voortgekomen uit de voornaamste knelpunten van het waterschap met dierenwelzijn. De thema's zijn niet uitputtend en dienen om structuur aan te brengen.

2.2.2 Hoofddoel

Dierenwelzijn is een belangrijk uitgangspunt bij alles wat het waterschap doet. AGV heeft als doel om de omstandigheden voor dieren in het waterschap te verbeteren, het welzijn te verbeteren en leed te voorkomen. Dit doet het waterschap door dierenwelzijn een intrinsiek onderdeel van haar beleid, planvorming en uitvoering te maken.

2.3 Algemene uitgangspunten

AGV erkent de intrinsieke waarde van dieren

Het waterschap erkent de intrinsieke waarde van dieren. Respect voor de intrinsieke waarde van een dier betekent dat de belangen van dieren worden meegewogen bij het nemen van beslissingen, en dat menselijk ingrijpen in het dier of zijn leefomgeving niet mag leiden tot structurele of substantiële aantasting van dierenwelzijn, diergezondheid en integriteit van het dier. AGV ziet dieren als volwaardige recht dragers en zet zich ervoor in dat dieren niet de dupe worden van beslissingen die het waterschap neemt.

AGV integreert dierenwelzijn bij eigen werk en planvorming en zoekt proactief naar kansen om dierenwelzijn te verbeteren

AGV ziet dierenwelzijn als belangrijk uitgangspunt bij alles wat ze doet. Het waterschap integreert dierenwelzijn rondom en bij de uitvoering van de taken van het waterschap: waterveiligheid, voldoende water en gezond water. Daarnaast zoekt AGV proactief naar kansen om dierenwelzijn te verbeteren en manieren om bij te dragen aan een gezond ecosysteem en leefgebied voor dieren. Het waterschap inventariseert en weegt de belangen van dieren mee bij beheer en onderhoud, gebiedsplannen, peilwijzigingen en bij de inrichting, aanleg of renovatie van terreinen, kunstwerken en assets.

AGV maakt een onderbouwde belangenafweging

In sommige gevallen hebben mensen en dieren verschillende belangen of moeten er ingewikkelde afwegingen worden gemaakt, bijvoorbeeld tussen het individu en het ecosysteem. Zo kunnen dieren, zoals bevers of muskusratten, in een dijk gaan graven. Dit vormt een risico voor de waterveiligheid. In andere gevallen hebben bepaalde soorten een negatieve invloed op het ecosysteem en de

waterkwaliteit door het eten van waterplanten, zoals de Amerikaanse rivierkreeft. In zulke situaties weegt AGV de onderlinge belangen nauwkeurig af, waarbij ook dieren als belanghebbende worden gezien. Hiervoor wordt een afwegingskader en een escalatieladder gebruikt.

2.3.1 Afwegingskader

Wanneer de intrinsieke waarde van een dier botst met de waterschapstaken of wanneer er afwegingen moeten worden gemaakt tussen het individu en het ecosysteem, gebruikt AGV een afwegingskader om de afweging tussen de verschillende belangen inzichtelijk te maken. Dieren kunnen immers niet praten en voor zichzelf opkomen. Uit het toepassen van dit kader volgt geen eenduidig antwoord, maar het biedt handvatten om het gesprek goed te kunnen voeren. Het afwegingskader wordt voornamelijk ingezet om bestuurlijk keuzes te maken en alle belangen inzichtelijk te maken bij vraagstukken waar dierenwelzijn een rol speelt. De escalatieladder wordt met name gebruikt om de aanpak te bepalen en meer in de uitvoeringsfase ingezet.

De essentie van het afwegingskader is dat er belangen zijn met een verschillende 'zwaarte' die inzichtelijk worden gemaakt:

- **Basaal belang:** levensbedreigende of ziekmakende situaties.
- **Serieus belang:** ontwrichtende situaties.
- **Overige relevante belangen:** ongewenste situaties die niet levensbedreigend of ziekmakend zijn.

De belanghebbenden zijn bijvoorbeeld:

- **De mens:** de inwoners van het beheergebied van AGV.
- **Het ecologische watersysteem:** de oppervlaktewateren met hun ecologische systemen en biodiversiteit.
- **Het dier:** individueel of als groep.

Belanghebbende:	Basaal belang: levensbedreigende of ziekmakende situaties	Serieus belang: ontwrichtende situaties	Overige relevante belangen: ongewenste situaties die niet levensbedreigend of ziekmakend zijn
Mens	<ul style="list-style-type: none"> • Overlijden of gewond raken door overstrooming • Ziek worden door slechte waterkwaliteit 	<ul style="list-style-type: none"> • Schade door wateroverlast of overstrooming 	<ul style="list-style-type: none"> • Beperking aan (water)recreatie • Achteruitgang van landschappelijke aantrekkelijkheid
Ecologisch watersysteem	<ul style="list-style-type: none"> • Verdwijnen van een gezond ecosysteem • Verdwijnen van biodiversiteit 	<ul style="list-style-type: none"> • Achteruitgang van een gezond ecosysteem • Achteruitgang biodiversiteit 	
Dier	<ul style="list-style-type: none"> • Overlijden of gewond raken • Ziek worden, bijvoorbeeld door slechte waterkwaliteit 	<ul style="list-style-type: none"> • Verdwijnen van een gezonde leefomgeving • Geen natuurlijk, soorteigen gedrag kunnen vertonen • Niet kunnen voortplanten of migreren 	

Hieronder zijn enkele voorbeelden van de toepassing van het afwegingskader:

- Muskusratten vormen een risico voor de waterveiligheid omdat ze graven in dijken. Een dijkdoorbraak kan levensbedreigende gevolgen hebben voor mensen en dieren. In dit geval kan het legitiem zijn om in te grijpen. Er dient vervolgens met behulp van de escalatieladder in de volgende paragraaf een aanpak te worden bepaald, waarbij preventie de voorkeur heeft.
- De Amerikaanse rivierkreeft heeft een grote invloed op het ecosysteem en op andere dieren. In dit geval kan het legitiem zijn om in te grijpen. Er dient vervolgens met behulp van de escalatieladder in de volgende paragraaf een aanpak te worden bepaald.
- Vissen overlijden of raken gewond door hengelsport. In dit geval weegt het belang van de vis mogelijk zwaarder dan dat van de hengelsporter. Het is echter vanuit de Visserijwet niet mogelijk om huurovereenkomsten van visrechten als verhuurder op te zeggen zolang het betreffende contract geen invloed heeft op de doelmatige bevissing van de wateren.

Voor een aantal bestaande dilemma's zijn al richtlijnen geformuleerd en/of is landelijk beleid vastgesteld. In dat geval worden deze richtlijnen in eerste instantie gehanteerd, tenzij het bestuur besluit hiervan af te wijken. Bij situaties waar nog geen beleid over bestaat gebruikt AGV het bovengenoemde afwegingskader.

2.3.2 Escalatieladder dierenwelzijn

Indien er sprake is van verschillende belangen tussen mensen en dieren wordt er een escalatieladder gehanteerd om de aanpak te bepalen. Het uitgangspunt van de escalatieladder is dat er zoveel mogelijk wordt ingezet op niet-ingrijpen en preventie. Als er moet worden ingegrepen wordt gekozen voor de meest diervriendelijke aanpak. Alvorens er wordt overgegaan tot maatregelen zoals herplaatsen, vangen of doden wordt het afwegingskader in de voorgaande paragraaf overwogen.

In de volgende situaties zal geen gebruik worden gemaakt van de escalatieladder, maar hanteert AGV specifieke richtlijnen:

- Muskusrat (zie hoofdstuk 3.3)
- Bever (zie hoofdstuk 3.3)

Voor situaties die geen betrekking hebben op bovenstaande diersoorten volgt AGV de escalatieladder hiernaast.

Escalatieladder Dierenwelzijn

Niet-ingrijpen

Waar mensen en dieren elkaar in de weg zitten kiest AGV voor de meest diervriendelijke oplossing. De voorkeur gaat daarbij uit naar **niet-ingrijpen**. We passen altijd eerst een zo diervriendelijk en natuurlijk mogelijke aanpak toe. Er ontstaat vaak met de tijd een nieuw ecologisch evenwicht.

Preventie

Mocht niet-ingrijpen tot problemen leiden, zet AGV in op **preventie**. Preventieve maatregelen omvatten bijvoorbeeld natuurvriendelijke oevers en graafwerende dijkbekleding. Ook geeft het waterschap voorlichting aan inwoners en andere overheden. Preventie is niet alleen het meest diervriendelijk, maar ook het meest effectief. Om herstel te versnellen worden maatregelen genomen om het ecosysteem te versterken en de biodiversiteit te bevorderen.

Ingrijpen

Pas in laatste instantie worden dieren gevangen, herplaatst of gedood. Dit is de allerlaatste optie en AGV doet er alles aan om dit te voorkomen. Als het vangen en doden van dieren onvermijdelijk is, gebeurt dit op de **meest humane wijze**. Als er als gevolg van handelen van het waterschap sprake is van het doden van dieren, zullen deze door de destructor worden vernietigd indien herplaatsing niet mogelijk is⁴. Zodra er zicht is op een gezond ecologisch evenwicht, stoppen we met het doden van dieren, omdat de kans dan groot genoeg is dat de betreffende diersoort niet opnieuw kan gaan domineren.

Zodra herplaatsen of doden niet langer nodig is, schakelt het waterschap terug naar alleen **niet-ingrijpen en preventie**.

⁴ Het herplaatsen en/of doden dient als **tijdelijke maatregel** te worden beschouwd en mag alleen plaatsvinden in combinatie met andere maatregelen om de noodzaak tot vangen of doden in de toekomst te voorkomen.

3 Uitvoeringsstrategie

Om de overkoepelende visie voor dierenwelzijn door te vertalen in de praktijk, kansen voor dierenwelzijn te benutten en knelpunten voor dierenwelzijn te verbeteren is de uitvoeringsstrategie opgedeeld in 5 thema's:

- 1 **Beleid en inrichting van het watersysteem**
- 2 **Waterkwaliteit**
- 3 **Waterveiligheid**
- 4 **Crisisbeheersing en eigendom**
- 5 **Beheer en onderhoud**

Per thema is een duiding gegeven van het thema en is vervolgens inzichtelijk gemaakt wat AGV al doet. Vervolgens wordt beschreven waar AGV aanvullend op in gaat zetten en waar AGV gaat intensiveren. In het uitvoeringsprogramma zijn de hoofdlijnen hierover te vinden.

3.1 Thema 1. Beleid en inrichting watersysteem

Dierenwelzijn hangt nauw samen met de leefomgeving. De status van de het watersysteem heeft een grote invloed op de aanwezige soorten en vice versa. Door bij te dragen aan een gezonder watersysteem wordt ook het welzijn van dieren verbeterd.

Wat doet AGV al?

AGV is vanuit het Biodiversiteitsherstelplan, de Nota Vis en de KRW op diverse manieren bezig de leefomgeving te verbeteren, bijvoorbeeld bij de inrichting van de assets. Zo houdt het waterschap zich bezig met het aanleggen van natuurvriendelijke oevers, vissenbossen, fauna-uittreedplaatsen en het plaatsen van vleermuis-kasten. Daarmee worden terreinen aantrekkelijker en toegankelijker voor dieren.

Daarnaast zijn in de Nota Vis 36 prioritaire en kansrijke vismigratieknelpunten vastgesteld om leefgebieden voor (trek)vis beter bereikbaar te maken. Hier wordt uitvoering aan gegeven door een aparte vismigratie programmering te ontwikkelen. AGV geeft vismigratieknelpunten met paling de hoogste prioriteit en streeft een gezonde visstand na die voldoet aan de doelen van de KRW.

Vanuit het Biodiversiteitsherstelplan werkt AGV aan een natuur-inclusieve inrichting van de eigen terreinen, de ontwikkeling van bloemrijke dijken, aanleg van natuurvriendelijke oevers en het stimuleren van het blauwgroen netwerk. Ook wordt er aandacht besteedt aan het

plaatsen van bijen- en insectenhotels (inheemse wilde), vleermuis kasten en andere voorzieningen voor dieren op eigen terreinen.

Wat gaat AGV aanvullend doen?

Op onderstaande onderwerpen ten aanzien van het watersysteem gaat AGV meer inzetten. In dit hoofdstuk zijn de algemene uitgangspunten ten aanzien van dit onderwerp te vinden.

1 Borgen dierenwelzijn in beleid en vergroten kennisniveau

AGV zorgt ervoor dat dierenwelzijn sterker in beleid wordt verankerd door het mee te nemen in watergebiedsplannen, bij de inrichting van assets, bij dijkverbeteringsprojecten, bestuursvoorstellen en bij de toetsing door het Natuurwetloket. Hiervoor is het noodzakelijk om meer kennis in de organisatie te vergaren over de effecten van bepaalde maatregelen, zoals peilwijzigingen, op dieren. Dit richt AGV in. Hierbij verkent het waterschap de mogelijkheden om meer ruimte voor natuur te creëren om zo doelen op het gebied van dierenwelzijn en biodiversiteit beter te kunnen realiseren. Tot slot wordt dierenwelzijn ook expliciet opgenomen in de ERA.

2 Visvriendelijke inrichting watersysteem

AGV wil dat dieren vrij in ons watersysteem kunnen leven en bewegen. Als waterschap hebben we veel invloed op de geschiktheid van het watersysteem voor dieren door de regulering van het water met sluizen, gemalen of pompen. Deze assets kunnen een barrière vormen voor vissen. De Nota Vis (2021) bevat diverse maatregelen om barrières op te heffen of te verbeteren, zoals het aanleggen van vispassages en te zorgen voor visveilige gemalen. De uitvoering van deze maatregelen gaat AGV versnellen, om vis zoveel mogelijk bewegingsvrijheid en migratiemogelijkheden te geven en om zoveel mogelijk leed te voorkomen.

Door vispassages te installeren kunnen vissen migreren naar geschikte paaiplaatsen. Dat is goed voor bijvoorbeeld de paling. Bovendien leert AGV hierdoor veel over de visstand én levert dit, bijvoorbeeld met de vislift in Vinkeveen, veel positieve aandacht op.

In de Nota Dierenwelzijn zijn 2 zaken anders dan in de Nota Vis:

- Er wordt extra aandacht besteed aan de prioritering van kansrijke knelpunten. Bij het identificeren van deze knelpunten staat het belang van vis voorop. In de Nota Vis (2021) zijn in sommige gevallen ook andere belangen afgewogen om tot de lijst met prioritaire en kansrijke knelpunten te komen.
- AGV weegt het belang voor vis expliciet mee bij renovaties en nieuwe projecten. Hiermee worden initiatieven voor vis minder afhankelijk van de bestaande assetmanagement planning, maar wordt het belang van vis meegewogen in de planning naast andere waardes zoals asset levensduur en prestaties. Het wordt daarmee mogelijk om projecten eerder te starten in het belang van vis, in plaats van deze initiatieven alleen mee te laten liften met bestaande projecten.

AGV gaat visveiligheid verbeteren door visveiligheid en vismigratie als aparte waardes mee te nemen in de assetmanagement planning.

3.2 Thema 2. Waterkwaliteit

Voor de KRW neemt AGV diverse inrichtingsmaatregelen om de waterkwaliteit te verbeteren. Vanuit de Nota Dierenwelzijn worden deze maatregelen ondersteund, aangezien een goede waterkwaliteit en gezonde leefomgeving ook het welzijn van dieren ten goede komt. In sommige gevallen kunnen de maatregelen echter gevolgen hebben voor het welzijn van bepaalde soorten, zoals de Amerikaanse Rivierkreeft of de karper. AGV wil zo diervriendelijk mogelijk met deze soorten omgaan. Ook werkt AGV niet mee aan meetmethodes die gebruik maken van biota indien er alternatieve meetmethodieken beschikbaar zijn.

1 Omgang met planktivore en benthivore vissen, zoals karper en brasem

Uit de tussenevaluatie van de KRW in 2024 is naar voren gekomen dat maatregelen om de ecologische sleutelfactoren te verbeteren minder effectief blijken bij grote hoeveelheden bodemwoelende vis, zoals karper en brasem⁵. Daarom zijn in de tussenevaluatie geplande maatregelen om het vangen van karper en brasem naar voren gehaald. Dit wordt ook wel actief biologisch beheer genoemd⁶.

De richtlijn die AGV aanhoudt ten aanzien van het vangen van karper en/of brasem is als volgt: vangen mag in principe alleen plaatsvinden als de dieren op een diervriendelijke wijze herplaatst kunnen worden naar een natuurlijk, robuust water. Als herplaatsing niet uitvoerbaar blijkt, heeft het Dagelijks Bestuur de mogelijkheid om op projectniveau beargumenteerd af te wijken van de richtlijn. De maatregel moet altijd in combinatie met andere ecosysteemmaatregelen en preventieve maatregelen plaatsvinden, zoals het verlagen van de fosforconcentratie of stimuleren van de flora en fauna. Het is noodzakelijk een systeem lokaal robuuster te maken alvorens er wordt gevangen. Vangen zonder systeemherstel heeft geen nut⁷.

- 5 Zogeheten 'bodemwoelers' zoals karper en brasem kunnen het water troebel maken en beperken het doorzicht waardoor ondergedoken vegetatie niet of minder goed kan groeien. Ze tasten in sommige gebieden ook de oevers aan en zorgen daardoor voor oeverinstabiliteit.
- 6 Het herplaatsen en/of doden van karper en brasem valt onder de wetgeving van Actief Biologisch Beheer. Actief Biologisch Beheer dient zeer terughoudend te worden toegepast en alleen als de omstandigheden voldoende basis bieden voor de ecologisch gewenste toestand
- 7 Systeemherstel kan bijvoorbeeld door het aanleggen van natuurvriendelijke oevers, het defosfateren van het water, het verstevigen van de oevers en/of het introduceren van flora en fauna. Een robuust ecosysteem heeft een gezonde predator-prooi verhouding waardoor woekering van ongewenste soorten voorkomen wordt.

Voorafgaand aan het vangen wordt onderzocht of systeemherstel en preventie voldoende werk^{8,9}. Voor het landelijk gebied maakt AGV gebruik van het 'afwegingskader oevers', waar de strekking hetzelfde is. Indien preventie niet mogelijk blijkt kan als laatste redmiddel worden overgegaan tot vangen. Hiervoor dient de visrechthebbende in het betreffende gebied te worden betrokken. Vervolgens wordt onderzocht waar de dieren herplaatst kunnen worden¹⁰.

Indien vanuit het afwegingskader en de escalatieladder geen andere mogelijkheid overblijft dan het vangen van vis, zoals karpers en brasem, mag dit in principe alleen plaatsvinden als de dieren herplaatst kunnen worden. Indien herplaatsing niet uitvoerbaar is, heeft het Dagelijks Bestuur de mogelijkheid om op projectniveau beargumenteerd af te wijken, met behulp van het afwegingskader.

2 Omgang met Amerikaanse Rivierkreeft

In ons beheergebied bevinden zich grote populaties rivierkreeft. Hierdoor neemt in bepaalde gebieden de biodiversiteit en de waterkwaliteit af. Kreeft knipt de watervegetatie weg, maakt door het graven van holen de oevers instabiel en veroorzaakt extra bagger. Kreeft eet ook (larven van) macrofauna, vis, amfibieën en schelpdieren. De aanpak van AGV ten aanzien van de Amerikaanse Rivierkreeft is als volgt: werk aan actief systeemherstel, heb geduld en leg goed vast wat is ondernomen. De nota dierenwelzijn onderschrijft deze visie.

Indien uit het afwegingskader en de escalatieladder wordt besloten dat in bepaalde gebieden rivierkreeften worden gevangen en gedood, dient dit altijd te worden gezien als tijdelijke maatregel en niet als structurele maatregel. Daarnaast mag vangen alleen plaatsvinden in combinatie met maatregelen voor systeemherstel. Hierbij zijn bijvoorbeeld natuurvriendelijke oevers een wenselijke oplossing¹¹. Alleen vangen is op lange termijn beperkt effectief omdat de kreeft weer snel terugkomt (KRW tussenevaluatie, 2024).

Als er wordt gevangen gebeurt dit altijd zo dier-vriendelijk mogelijk. AGV onderzoekt, door een uitvraag te doen bij specialisten, welke verwerkingswijze dierenwelzijn zo min mogelijk aantast. AGV is daarbij voornemens om de Amerikaanse Rivierkreeft niet voor menselijke of dierlijke consumptie te gebruiken, maar te kiezen voor destructie. Indien dit in de praktijk niet uitvoerbaar blijkt, kan er ofwel op projectmatige basis door het Dagelijks Bestuur beargumenteerd worden afgeweken of kan de richtlijn opnieuw worden beoordeeld door het Algemeen Bestuur.

Indien vanuit het afwegingskader en de escalatieladder over wordt gegaan tot het vangen van de Amerikaanse Rivierkreeft, is AGV voornemens om deze niet te gebruiken voor menselijke of dierlijke consumptie. Mocht dit niet uitvoerbaar blijken, kan er ofwel op projectmatige basis door het Dagelijks Bestuur beargumenteerd worden afgeweken of kan de richtlijn opnieuw worden beoordeeld door het Algemeen Bestuur.

8 Hierbij wordt rekening gehouden met uitvoerbaarheid, haalbaarheid en de invloed van deze maatregelen op het ecosysteem.

9 Er lopen diverse projecten om te onderzoeken of door het gelijktijdig weren van karpers uit secundaire watergangen en uitvoeren van ecologisch onderhoud de oeverstabiliteit kan verbeteren, bijvoorbeeld bij de Bovenkerkerpolder, Oukoop en de Middelpolder.

10 Bijvoorbeeld in het Markermeer, IJsselmeer of Amsterdam Rijnkanaal.

11 <https://natuurkennis.nl/wp-content/uploads/2025/01/Vooronderzoek-Effect-van-uitheemse-rivierkreeften-bureauonderzoek.pdf>

3.3 Thema 3. Waterveiligheid

Waterschap Amstel, Gooi en Vecht beheert en onderhoudt 38 km primaire waterkeringen, 591 km regionale waterkeringen en 294 km overige keringen. Deze keringen beschermen het gebied tegen overstromingen en wateroverlast. Soms zien graafdieren deze keringen als verblijfplek. Met hun graverij kunnen ze schade aanrichten en hierdoor kan de kans op het bezwijken van een kering toenemen.

Er zijn verschillende graafdieren in het gebied van AGV aanwezig, zoals muskusratten, mollen en dassen. Recente tijd zijn ook de eerste bevers waargenomen. De schade van bevers varieert van lekkende kades tot diepe holen in dijken of onder (spoor)wegen. De verwachting is dat de omvang en de verspreiding de komende jaren sterk zal toenemen. Het is daarom van belang te bepalen hoe we als waterschap omgaan met de komst van het dier, en met andere graafdieren.

Wat doet AGV al?

AGV houdt zich actief bezig met het beschermen van de waterveiligheid door onder andere zorgvuldig te monitoren. Daarnaast heeft AGV vanuit de Waterschapswet de wettelijke plicht schade door muskus- en beverratten aan dijken en waterwerken te voorkomen. AGV neemt deel aan het samenwerkingsverband muskusratten-beheer om dit te bereiken. Ook is AGV nauw betrokken bij de ontwikkelingen op het gebied van de bever. AGV heeft actief deelgenomen aan het formuleren van het Nationale Beverbeleid en volgt deze lijn ook in haar eigen beleid.

Wat gaat AGV aanvullend doen?

Naast de huidige monitoring en werkzaamheden ter bescherming van de waterveiligheid zorgt AGV voor een implementatie en doorvertaling van het Nationaal Beverbeleid in de organisatie en gaat AGV zoveel mogelijk inzetten op preventie. Het waterschap registreert graafschades zodat gericht kan worden ingezet en ontwikkelt risicokaarten voor AGV gebied. Ook worden diverse scenario's uitgewerkt ten aanzien van de bever om de meest wenselijke strategie voor preventie te realiseren.

1 Bevers

In hoofdstuk 2 en bijlage A is meer informatie te vinden over het Nationaal Beverbeleid. Het nationaal beleid omvat voorschriften ten aanzien van monitoring, preventieve maatregelen en een protocol in geval van calamiteiten. Hierbij staat duurzaam samenleven met de bever centraal, de bever is immers een beschermde diersoort en een waardevolle toevoeging aan het ecosysteem. AGV volgt het Nationaal Beverbeleid in haar eigen beleid. Dit betekent onder andere dat AGV zich inzet voor de landelijke monitoring van schades en het in kaart brengen van de effectiviteit van preventieve maatregelen.

Ten aanzien van het beverprotocol in het geval van calamiteiten volgt AGV provinciaal beleid¹². Deze protocollen kennen een eigen escalatieladder waarbij preventie voorop staat. Er wordt niet aan afschot gedaan. Dit mag alleen na het doorlopen van de escalatieladder en in het uiterste geval plaatsvinden, indien de waterveiligheid ernstig in het geding is én andere oplossingen, zoals preventieve maatregelen, verjagen of de hollen dichten niet werken¹³. Het uitvoeringsprogramma richt zich op de implementatie van deze voorschriften en het opstellen van aanvullende voorschriften. Het waterschap investeert zoveel mogelijk in preventieve maatregelen die ook voor andere gravers effectief zijn.

Met betrekking tot de omgang met de bever volgt AGV het nationaal beleid en implementeert dit in de eigen organisatie. Hierin staat duurzaam samenleven en preventie centraal. Dit vult AGV eventueel aan met extra voorschriften waar nodig. Daarnaast werkt AGV scenario's uit om de meest wenselijke aanpak voor preventie te bepalen.

¹² Het landelijk beverprotocol is gebaseerd op provinciale documenten en komt hierdoor grotendeels overeen.

¹³ Zo zijn gevallen bekend waar beverfamilies ondanks verjagen en preventieve maatregelen terug bleven komen naar hoge risicogebieden. In deze gevallen kan het waterschap niet anders dan ingrijpen.

2 Muskusratten

Vanuit de Waterschapswet is het Waterschap belast met de taak van het voorkomen van schades door muskus- en beverratten aan Waterstaatswerken. De wet beschrijft echter niet op welke wijze dit vorm dient te krijgen. Tussen 2013 en 2016 is een veldproef uitgevoerd waaruit de landelijke strategie is voortgevloeid die inzet op het terugdringen van het dier tot de landsgrens. Momenteel volgt AGV de landelijke strategie en neemt hiervoor deel in het samenwerkingsverband muskusrattenbeheer West-Midden Nederland. Daarnaast blijft AGV inzetten op diervriendelijkere vangmiddelen met minder bijvangst. Hierover is meer te vinden in de Uitvoeringsagenda.

Bij muskusratten houdt AGV de landelijke strategie aan, maar zet daarnaast ook in op diervriendelijkere vangmiddelen met minder bijvangst.

3 Dassen, mollen, woelratten of andere gravers

Op dit moment ervaart AGV geen overlast door schades van soorten zoals dassen, mollen of woelratten. Indien er in de toekomst veel schades worden veroorzaakt door deze dieren wordt het afwegingskader en de escalatieladder dierenwelzijn gehanteerd waarbij niet ingrijpen en preventie altijd centraal staat.

3.4 Thema 4. Crisisbeheersing en eigendom

Het Waterschap heeft niet alleen bij haar eigen werkzaamheden te maken met dieren, maar ook vanuit de verhuur van haar gronden. Zo worden diverse wateren aan hengelsportverenigingen verhuurd ten behoeve van de sportvisserij en is er sprake van beroepsvisserij. Ook zijn er raakvlakken met dierenwelzijn waar het waterschap niet formeel verantwoordelijk voor is maar wel een belang bij heeft, of een rol in speelt, zoals dieren in nood. Om dierenwelzijn op deze dossiers te verbeteren heeft het waterschap vaak ook de medewerking van derde partijen nodig.

Wat doet AGV al?

In de Nota Vis is de ambitie opgenomen om in overleg met de beroepsvisserij een einde te maken aan palingvisserij in het beheergebied van AGV. Ook zijn aanvullende voorwaarden gesteld voor de verhuur van wateren aan de sportvisserij. Daarnaast toetst AGV op de Omgevingswet en de Waterschapsverordening bij de uitgifte van vergunningen en vindt vanuit het Natuurwetloket voor het starten van projecten altijd een Quick Scan Soorten plaats.

Wat gaat AGV aanvullend doen?

Hieronder is beschreven op welke wijze AGV om gaat met dierenwelzijn bij dieren in nood en bij de verhuur van eigendommen, zoals grond en water. Meer informatie over het concrete uitvoeringsprogramma is te vinden in het uitvoeringsprogramma.

1 Dieren in Nood – crisisbeheersing

AGV heeft de ambitie uitgesproken om bij de crisis-aanpak en calamiteitenbestrijdingsplannen extra aandacht te willen besteden aan dieren, bijvoorbeeld tijdens evacuatie en opvang bij overstromingen. Het gaat hierbij zowel om gehouden dieren als dieren in het wild. Het waterschap is echter niet verantwoordelijk voor het opstellen van evacuatieplannen, dit is primair de taak van de Veiligheidsregio. In het geval van gehouden dieren is de houder zelf verantwoordelijk voor de veiligheid van de dieren. Er is in 2024 een convenant gesloten tussen de Gemeente Amsterdam, Dierenambulance en de Veiligheidsregio voor de omgang met dieren in rampen. Hiervoor is ook de stichting 'Dieren in Rampen' opgericht (SDIR). Daarbij is de Dierenambulance de coördinerende dierenhulpverlenende organisatie. Ondanks dat het Waterschap niet primair verantwoordelijk is, stimuleert AGV andere stakeholders om aandacht te besteden aan dierenwelzijn in bijvoorbeeld evacuatieplannen.

Het waterschap is daarnaast wel verantwoordelijk voor dierenleed door droogte. De richtlijnen hiervoor zijn vastgesteld in de Verdringingsreeks. Ook is AGV verantwoordelijk voor dierenleed als gevolg van haar handelingen, bijvoorbeeld bij een bever in een kering. In de protocollen van het waterschap, zoals het beverprotocol, wordt een diervriendelijke omgang met de bever geborgd. Ook is het Waterschap verantwoordelijk bij vissen in nood door bijvoorbeeld zuurstofloosheid in het water. Daarom wordt een vissterfte protocol opgezet zodat er adequaat kan worden gehandeld in geval van noodsituaties.

2 Eigendom: jacht en schadebestrijding

Jacht en beheer/schadebestrijding zijn in de wet twee afzonderlijke kaders. Alleen diersoorten die zijn opgenomen op de landelijke wildlijst, vastgesteld door de Tweede Kamer, mogen worden bejaagd. De grondeigenaar bepaalt zelf of hij gebruik wil maken van het jachtrecht. Beheer en schadebestrijding hebben tot doel om schade te voorkomen. De Faunabeheereenheid (FBE) bepaalt welke diersoorten mogen worden beheerd en onder welke voorwaarden. De provincie beoordeelt deze kaders.

Het waterschap heeft op zijn (grond)eigendommen overeenkomsten afgesloten voor beheer en schadebestrijding. Een (grond)eigenaar mag dergelijke overeenkomsten verlenen of weigeren. In specifieke gevallen kan de

provincie echter een opdracht geven waarmee beheer en schadebestrijding verplicht worden gesteld. Een voorbeeld is populatiebeheer van ganzen. AGV streeft ernaar om in haar gebieden primair in te zetten op preventieve maatregelen, zoals verjaging of rasters, in plaats van op jacht en beheer/schadebestrijding. Om die reden geeft AGV geen nieuwe overeenkomsten voor beheer en schadebestrijding uit op (grond)eigendommen waar die nog niet bestaan. De bestaande overeenkomsten blijven wel van kracht en worden, indien gewenst door de huurder, verlengd ten behoeve van beheer/schadebestrijding.

Daarnaast gaat het waterschap met de provincies in gesprek om te komen tot diervriendelijke en structurele oplossingen. Door samenwerking wil het ook andere overheden stimuleren om meer in te zetten op preventie¹⁴.

AGV geeft geen nieuwe overeenkomsten ten behoeve van beheer en schadebestrijding uit voor (grond)eigendommen waar nog geen overeenkomst voor afgesloten is. Daarnaast gaat het waterschap in gesprek met de provincies om te komen tot diervriendelijke en structurele oplossingen.

3 Eigendom: verhuur visrechten aan de Sportvisserij

In het beheergebied van AGV worden diverse wateren verhuurd ten behoeve van de sportvisserij. De hengelsport staat op gespannen voet met dierenwelzijn door de impact die hengelen op een dier kunnen hebben. Om deze reden onderzoekt AGV of zij aanvullende voorwaarden kunnen stellen voor dierenwelzijn bij bestaande contracten voor de verhuur van visrechten. AGV geeft geen nieuwe huurovereenkomsten voor visrechten uit, bijvoorbeeld voor gebieden waar nog geen overeenkomsten voor is afgesloten of voor wateren waar de huurder de overeenkomst heeft beëindigd. Bestaande overeenkomsten kunnen niet eenzijdig door AGV worden opgezegd en zullen worden voortgezet.

AGV geeft geen nieuwe huurovereenkomsten uit voor visrechten en onderzoekt of zij aanvullende voorwaarden kunnen stellen voor dierenwelzijn bij bestaande overeenkomsten.

¹⁴ [bijlage-1-beantwoording-statenvragen-4046-bbb-effecten-van-ganzenpoep-op-waterkw.pdf](#)
[2025-2031-Faunabeheerplan-Ganzen-NH-Deel-A.pdf](#)

4 Uitgifte van vergunningen

Op dit moment worden bij verbouwingen of renovaties van de eigen assets, zoals gemalen, dijken of kunstwerken diverse voorwaarden meegegeven vanuit de assetmanager, bijvoorbeeld vanuit de Nota Vis (2021). Daarnaast is bij eigen projecten het Natuurwetloket betrokken. Het Natuurwetloket toetst en begeleidt de naleving van de natuurbeschermingsregels. Zo worden bijvoorbeeld strikte voorwaarden gesteld bij het dempen van water.

Wanneer het gaat om assets van derden is het waterschap het bevoegd gezag op de Waterschapsverordening. Hierbij wordt vooral getoetst op de ecologische waterkwaliteit. Dierenwelzijn is nog niet specifiek opgenomen, maar in sommige gevallen wel geregeld in andere wettelijke regelingen¹⁵. Doordat dierenwelzijn nog niet concreet in de Waterschapsverordening is opgenomen, kan het waterschap niet altijd eisen stellen over dierenwelzijn. Daarom zet AGV in op het verkennen van het implementeren van wetten en regels met betrekking tot dierenwelzijn in de Waterschapsverordening.

3.5 Thema 5. Beheer en onderhoudswerkzaamheden

Om te zorgen voor waterveiligheid, een goede waterkwaliteit en een goed functionerend watersysteem zijn bepaalde werkzaamheden cruciaal. Zo zijn onze watergangen, oevers en kades nodig om ons te beschermen tegen wateroverlast of droogte, en om overstromingen te voorkomen. Het is noodzakelijk om wateren, oevers en keringen te onderhouden door maai- en slootwerk, baggeren en onderhoud. Ook is het in sommige gevallen nodig om maatregelen te treffen voor de waterkwaliteit.

Beheer en onderhoudswerkzaamheden kunnen een grote invloed hebben op de leef-, groei- en voorplantingsmogelijkheden voor dieren in, op en rondom het water. De vegetatie in en langs het water vormt namelijk een belangrijk leefgebied voor vele diersoorten, zoals watervogels, vlinders, kevers, vissen, libellen of zoogdieren (zoals kleine marters, bevers of otters). AGV wil deze werkzaamheden zo diervriendelijk mogelijk uitvoeren.

15 Voor vissen is dit bijvoorbeeld artikel 11.27 van het Besluit activiteiten leefomgeving en daarvoor is de provincie officieel het bevoegd gezag.

Wat doet AGV al?

AGV zet in op het voorkomen van leed door te werken conform de Gedragscode en ecologische werkprotocollen. In de gedragscode staat de habitatbenadering centraal. Het uitgangspunt van de habitatbenadering is dat jaarrond een vastgelegde minimum hoeveelheid vegetatie wordt gespaard¹⁶. De habitatbenadering houdt niet alleen rekening met beschermde soorten op de plekken waar deze aanwezig zijn. Ook op plekken waar (nog) geen beschermde soorten aanwezig zijn, wordt geschikt habitat gespaard. Hierdoor wordt de kans vergroot dat deze (en overige) soorten hun leefgebied uitbreiden.

Sinds 2025 is het verplicht om jaarrond vegetatie te sparen in en langs de watergang. Daarnaast regelt de nieuwste gedragscode dat de oever die met de meeste begroeiing pas na het broedseizoen wordt gemaaid. Er wordt in de Gedragscode niet alleen ingezet op het laten staan van vegetatie maar ook op een manier van werken waarbij dieren de mogelijkheid hebben om te vluchten door langzaam één kant op te werken. De waterschappen hebben met oog op de KRW en biodiversiteitsherstel de habitatbenadering via de gedragscode van toepassing verklaard voor het gehele beheergebied en niet alleen op de locaties waar beschermde soorten voorkomen. Hiermee hebben de waterschappen zichzelf proactief een hogere juridische verplichting gegeven. De gedragscode leidt tot minder verwonden en doden en de habitatbenadering leidt tot een toename en herstel van uitwijkgelegenheden en leefgebied.

AGV heeft daarnaast in 2021 het Biodiversiteitsherstelplan vastgesteld. Het biodiversiteitsherstelplan stelt dat natuurvriendelijk onderhoud de standaard wordt, en in de praktijk wordt hier in de eigen watergangen al naar gehandeld. Ook wordt ingezet op het creëren van meer bewustwording ten aanzien van biodiversiteit, zowel binnen de eigen organisatie als bij de buitenwereld. Daarnaast gaat momenteel bij de aanbesteding voor ecologisch groenbeheer op de eigen terreinen veel aandacht uit naar het waarborgen van een geschikte leefomgeving voor een breed scala aan soorten. Vanuit het biodiversiteitsherstelplan wordt de monitoring van biodiversiteit opgepakt, en deze gegevens zullen ook bruikbaar zijn om inzicht te krijgen in knelpunten en kansen op het gebied van dierenwelzijn. Vanaf volgend jaar wordt ook een visuele weergave van het ecologisch werkprotocol uitgereikt.

Tot slot wordt ecologisch onderhoud ook vanuit de maatregelen voor de KRW gestimuleerd.

Wat gaat AGV aanvullend doen?

De laatste ontwikkelingen rondom het Biodiversiteitsherstelplan en de Gedragscode Bestendig Beheer en Onderhoud zijn erg positief. Er wordt vanuit de Nota Dierenwelzijn gekeken naar de mogelijkheden om dierenleed bij werkzaamheden verder te verminderen, bijvoorbeeld door te onderzoeken of de frequentie van werkzaamheden nog verder kunnen worden verlaagd. Ook bekijkt AGV of andere afspraken kunnen worden gemaakt met aannemers, bijvoorbeeld op basis van prestaties in plaats van op uitvoering. Daarnaast blijft AGV ecologisch onderhoud stimuleren en investeert AGV in onderzoek naar innovatieve technieken voor diervriendelijker onderhoud.

1 Onderhoud beperken waar mogelijk

Zo min mogelijk onderhoud blijft vanuit oogpunt van dierenwelzijn¹⁷ het meest wenselijk. AGV blijft daarom inzetten op het meer laten staan van vegetatie en het beperken van onderhoud. 'Beperking waar mogelijk' vraagt in veel gevallen om maatwerk. In de uitvoeringsstrategie wordt ingezet op de verdere implementatie, zoals in contracten met aannemers, en door pilots uit te voeren met het uitstellen van onderhoud of beperken van onderhoud, met name bij het schonen van sloten¹⁸.

Onderhoud wordt waar mogelijk verder beperkt. Door maatwerk worden de mogelijkheden om onderhoud te beperken ten behoeve van dierenwelzijn maximaal benut.

¹⁶ Bij watergangen bijvoorbeeld wordt de ecologisch meest waardevolle zone (de overgangszone tussen het droge en het natte talud) het meest ontzien tijdens het schonen en baggeren. Voor keringen en overige terreinen geldt, dat er (indien mogelijk) jaarrond vegetatie blijft staan en maaien gefaseerd gebeurt.

¹⁷ Tevens vanuit andere juridische kaders zoals KRW en Omgevingswet (gedragscode 2025).

¹⁸ Voor de ontwikkeling van kruidenrijke dijken kan het wenselijk zijn wel beheer uit te voeren.

Bijlage A. Toelichting wettelijke kaders

1 Wet Dieren

In 2013 is de Wet Dieren vastgesteld. In deze wet wordt de intrinsieke waarde van dieren erkend. Onder erkenning van de intrinsieke waarde wordt verstaan de erkenning dat dieren een eigen waarde hebben en wezens met gevoel zijn. Bij het stellen van regels bij of krachtens deze wet, en het nemen van op die regels gebaseerde besluiten, wordt ten volle rekening gehouden met de gevolgen die deze regels of besluiten hebben voor deze intrinsieke waarde van het dier, onverminderd andere gerechtvaardigde belangen. Daarbij wordt er in elk geval in voorzien dat de inbreuk op de integriteit of het welzijn van dieren, verder dan redelijkerwijs noodzakelijk, wordt voorkomen en dat de zorg die de dieren redelijkerwijs behoeven is verzekerd.

De reikwijdte van deze wetgeving is met name op gehouden dieren gericht. Echter zien bepaalde artikelen, zoals artikel 2.1 (dierenmishandeling) ook toe op dieren levend in het wild¹⁹. *“Het is verboden om zonder redelijk doel of met overschrijding van hetgeen ter bereiking van zodanig doel toelaatbaar is, bij een dier pijn of letsel te veroorzaken dan wel de gezondheid of het welzijn van het dier te benadelen.”*

¹⁹ wetten.nl - Regeling - Wet dieren - BWBR0030250

²⁰ Zo zijn visveilige pompen bij nieuwbouw en de vervanging van bestaande gemalen de standaard.

²¹ Hierbij is ook de voorwaarde dat een hengelsportvereniging schriftelijke goedkeuring moet vragen voor de uitzet van vis opgenomen.

2 Nota Vis (2021)

In de Nota Vis heeft AGV vastgelegd welke factoren van invloed zijn op een gezonde visstand en op welke wijze AGV, samen met andere belanghebbenden, werkt aan een gezonde visstand. Belangrijke speerpunten zijn het opheffen van vismigratieknelpunten en het creëren van veilige verbindingen voor vis²⁰ en de erkenning van vissen als wezens met gevoel. Andere speerpunten zijn het verbeteren van de palingstand en het voorkomen van het uitsterven van soorten, zoals de kwabaal en de kleine modderkruiper. Ook is in de Nota Vis opgenomen dat AGV aanvullende voorwaarden stelt bij de verhuur van visrechten voor de sportvisserij, zoals een verbod op lood en visserijvrije zones bij vismigratieknelpunten²¹.

3 Biodiversiteitsherstelplan (2021)

In 2021 is door AGV het biodiversiteitsherstelplan vastgesteld. Het uitgangspunt van het biodiversiteitsplan is om zoveel mogelijk te werken met de natuur. Met dit plan integreert het waterschap biodiversiteit als een intrinsiek onderdeel in de planvorming en uitvoering van de taken. Deze nota draagt hiermee bij aan dierenwelzijn, aangezien een gezonde leefomgeving ook het welzijn van dieren ten goede komt. De nota omschrijft onder andere doelstellingen op het gebied van:

- natuurvriendelijk onderhoud
- bewustwording en kennis binnen de organisatie
- natuurinclusief inrichten van terreinen
- het ontwikkelen van een robuust waternetwerk
- biodiversiteit verbeteren op het terrein van derden.

4 Omgevingswet

De **Omgevingswet** biedt het belangrijkste wettelijke kader voor de bescherming van in het wild levende dieren. In de wet staan diverse richtlijnen voor de bescherming van specifieke soorten. De wet is gericht op de balans tussen een veilige en gezonde fysieke leefomgeving en een goede omgevingskwaliteit – ook vanwege de intrinsieke waarde van de natuur – en de fysieke leefomgeving ter vervulling van maatschappelijke behoeften. Ook bevat de wet een zorgplicht, om alle in het wild levende dieren te beschermen. Deze zorgplicht houdt in dat iedereen die weet of kan vermoeden dat zijn handelen nadelige gevolgen kan hebben voor in het wild levende dieren en planten in hun directe leefomgeving:

- dergelijke handelingen achterwege laat;
- als dat achterwege laten redelijkerwijs niet kan, de noodzakelijke maatregelen treft om die gevolgen te voorkomen, of;
- voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk beperkt of ongedaan te maken.

De zorgplicht schrijft voor dat handelingen die schadelijk zijn voor planten of dieren voorkomen moeten worden voor zover dat redelijkerwijs verwacht mag worden. Door de inzichten sinds de eerste soortenbescherming onder de Flora- en faunawet is het maatschappelijk bewustzijn over schadelijke handelingen toegenomen, waardoor er van uitvoerende partijen zoals het waterschap meer verwacht mag worden op het gebied van zorgvuldig handelen in leefgebieden van wilde flora en fauna. Hierdoor kunnen schadelijke handelingen eerder als 'opzettelijk' en daarmee als strafbaar economisch delict beschouwd worden. Aanvullend is de zorgplicht met de ingang van de Omgevingswet uitgewerkt tot 'specifieke zorgplicht', waardoor beter juridisch verankerd is wat er onder de zorgplicht werd en moet worden verstaan. Daarbovenop gelden ten aanzien van beschermde soorten aanvullende richtlijnen. Zo is het sinds 2005 verboden om van beschermde soorten hun verblijven te vernietigen en individuen te verwonden of doden, inclusief hun eieren of larven. Het Waterschap handelt zowel bij de eigen werkzaamheden als bij de uitgifte van vergunningen overeenkomstig de vereisten voortvloeiend uit de Omgevingswet.

5 Gedragscode bestendig beheer en onderhoud (2025)

Vanuit de Omgevingswet is vastgelegd dat activiteiten niet tot achteruitgang mogen leiden van natuurwaarden. Het Rijk heeft onder de Omgevingswet algemene regels gesteld over flora- en fauna-activiteiten om soorten te beschermen. Van een flora- en fauna-activiteit is sprake als verbodsbepalingen voor aangewezen beschermde soorten worden overtreden, zoals het vernietigen van verblijven (holen, nesten, overwinteringslocaties etc.) en het opzettelijk verwonden en doden van dieren.

Indien activiteiten, zoals maaiwerkzaamheden, leiden tot een overtreding van de Omgevingswet, dient een omgevingsvergunning te worden aangevraagd. Om te voorkomen dat iedere keer een omgevingsvergunning moet worden aangevraagd voor beheer en onderhoudswerkzaamheden werken de waterschappen met een gedragscode om leed zoveel mogelijk te voorkomen. Door een gedragscode te volgen vervalt de vergunningsplicht. Bij de totstandkoming van de gedragscode zijn de basisprincipes uit natuurbescherming gevolgd: a) een overtreding dient een wettelijk genoemd belang, b) een overtreding kent geen alternatieven met voor getroffen soorten gunstiger effecten en c) een overtreding bedreigt het voortbestaan van de getroffen soorten niet.

De gedragscode regelt de verplichtingen en werkwijze voor het bestendig beheer en onderhoud van assets van het waterschap voor de uitvoering van de wettelijke taken, zoals het onderhouden van waterwegen, keringen, terreinen van gemalen en RWZI's. De gedragscode is op het gehele beheergebied van toepassing en alleen geldt voor de in de gedragscode genoemde activiteiten en soorten. De Staatssecretaris van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur heeft de gedragscode op 1 april 2025 aangewezen in de Omgevingsregeling. De Gedragscode is de basis voor de Ecologische Werkprotocollen die we als waterschap in de praktijk hanteren.

6 Kaderrichtlijn Water (voorts KRW, 2000)

De KRW is een Europese richtlijn om de waterkwaliteit van het oppervlaktewater en grondwater te verbeteren en te beschermen. Het uiteindelijke doel van de KRW is het beschikbaar hebben van schoon en gezond (grond- en oppervlakte) water voor alle functies, voor nu en in de toekomst. De implementatie van de KRW is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van Rijk, provincies, waterschappen en gemeenten. Het waterschap neemt diverse maatregelen om deze doelen te bereiken.

De KRW-maatregelen richten zich onder andere op het verbeteren van de leefomgeving door zich te richten op 9 relevante ecologische sleutelfactoren.

In 2024 heeft de tussenevaluatie van de KRW plaatsgevonden. Hieruit is gebleken dat de waterkwaliteit in ons waterschap nog onvoldoende is en onder druk staat. AGV heeft te maken met historische en actuele verontreiniging en ziet de gebruiksdruk en klimaatdruk op het watersysteem toenemen. Een zorgpunt ligt in de 3 k's: klimaat, kreeft en karper. (Tussenevaluatie KRW, 2024). AGV heeft op basis van de evaluatie de aanpak bijgestuurd.

7 Waterschapsverordening

Per 1 januari 2024 zijn de regels voor het water en de dijken overgegaan van de Keur en het Keurbesluit naar de Waterschapsverordening. De regels in de verordening zijn gesteld met het oog op:

- het voorkomen en waar nodig beperken van overstromingen, wateroverlast en waterschaarste;
- het beschermen en verbeteren van de chemische en ecologische kwaliteit van watersystemen; en
- het vervullen van de maatschappelijke functies door watersystemen.

Deze regels zijn ook relevant voor dierenwelzijn. Naast de algemene zorgplicht, die in principe voor een ieder opgaat, heeft het Waterschap een specifieke zorgplicht opgenomen in artikel 2.36. Hiermee wordt toegezien op het waarborgen van de ecologische toestand, waaronder bijvoorbeeld de visstand, van een oppervlaktewaterlichaam. De initiatiefnemer is verplicht voorzorgsmaatregelen te nemen om een achteruitgang te voorkomen.

8 Nationaal Beverbeleid

Sinds de herintroductie van de bever in 1988 is de populatie in Nederland sterk gestegen. Om deze reden is in 2024 vanuit het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat de opdracht gegeven om een Nationaal Beverbeleid op te stellen waarbij duurzaam samenleven met de bever centraal staat. In juli 2025 is dit beleid vastgesteld met de ministeries van IenW en LNV, de provincies (IPO) en de waterschappen (UvW). In dit beleid gaan bescherming en duurzaam beheer hand in hand. Het beleid bestaat, binnen het kader van (water)infrastructuurele projecten, uit de volgende sporen:

- preventie bij aanleg, beheer en onderhoud van (water) infrastructurele projecten. Het nationaal beleid schetst een handelingskader voor de toepassing van preventieve maatregelen.
- uniformering van beleid, protocollen en een versneling van procedures. Het nationaal beverbeleid heeft een landelijk beverprotocol opgeleverd dat uniform is.
- de monitoring van bevers. Het nationaal beleid omvat aanbevelingen ten aanzien van monitoring. Hierbij is de provincie verantwoordelijk voor de monitoring van de aanwezigheid van bevers en zijn beheerders verantwoordelijk voor de monitoring van schades en werkzaamheid van preventieve maatregelen.

9 Waterschapswet

De Waterschapswet regelt de instelling en opheffing van waterschappen en geeft regels over de taken en inrichting van waterschappen en de samenstelling van hun besturen. Ook staan er bepalingen in over bevoegdheden, financiën en het toezicht op waterschappen. Waterschappen zijn openbare lichamen, net als provincies en gemeenten, maar hun taken zijn beperkt tot (onderdelen van) het waterbeheer. Waterschappen worden daarom functionele decentrale openbare lichamen genoemd. Net als provincies en gemeenten hebben waterschappen een territoriale begrenzing.

In de Waterschapswet wordt beschreven dat waterschappen de waterstaatkundige verzorging van een bepaald gebied ten doel hebben, primair het beheer van watersystemen. Hieruit volgen de taken van het waterschap op het gebied van waterveiligheid, voldoende water en gezond water. Het beheer van watersystemen omvat mede het voorkomen van schade aan waterstaatswerken veroorzaakt door muskus- en beverratten. De wijze waarop deze schade dient te worden voorkomen, bijvoorbeeld door beheer of preventie, is niet vastgelegd in wetgeving.

10 Unielijst Invasieve Exoten

Sinds 1 januari 2015 is in de Europese Unie EU-verordening 1143/2014 van kracht. Deze verordening heeft als doel de introductie, verspreiding en impact van invasieve exoten in Europa te beperken. Het verschijnen van uitheemse soorten, ongeacht of dat dieren, planten, schimmels of micro-organismen zijn, op nieuwe locaties is niet altijd zorgwekkend. Een aanzienlijke groep uitheemse soorten kunnen echter invasief worden en kunnen ernstige negatieve gevolgen hebben voor de biodiversiteit en aanverwante ecosysteemdiensten, en kunnen ook andere economische en sociale gevolgen hebben.

Centraal in de verordening staat een lijst van soorten waarvan de negatieve effecten zodanig zijn dat gezamenlijk optreden op het niveau van de Unie gewenst is. Op deze lijst staan bijvoorbeeld muskusratten en Amerikaanse Rivierkreeften. Als een soort op de Unielijst staat, mag deze niet worden verhandeld, gekweekt, vervoerd of geïmporteerd in de EU. Verder zijn EU-landen verplicht om in de natuur aanwezige populaties op te sporen en te verwijderen, dan wel zodanig te beheren dat verspreiding en schade zoveel mogelijk wordt voorkomen.

11 Visserijwet

De Visserijwet regelt sinds 1963 de zaken rondom de visserij en vormt de basis van de Nederlandse visserijwetgeving. De wet reguleert alle vormen van visserij, van beroepsvisserij tot en met de sportvisserij. Het hoofdoel van de wet is het bevorderen van een doelmatige visserij, het voorkomen van overbevissing en het beheren van visstanden. De Kamer voor de Binnenvisserij is verantwoordelijk voor het goedkeuren en verlengen van contracten ten behoeve van visrechten. Hierbij wordt een overeenkomst van huur en verhuur van visrecht, voor zover aangegaan voor een periode van zes jaren, van rechtswege verlengd voor een gelijke periode. Een overeenkomst kan alleen door de verhuurder worden beëindigd indien ofwel de huurder hiermee instemt, ofwel een doelmatige bevissing van het water, waarop de overeenkomst betrekking heeft, door de toewijzing van het verzoek zou worden belemmerd. Ook aanvullende voorwaarden, bijvoorbeeld met betrekking tot dierenwelzijn, dienen door de Kamer voor de Binnenvisserij te worden goedgekeurd en kunnen niet eenzijdig worden geïmplementeerd.

Colofon

Nota Dierenwelzijn

Organisatie:
Waterschap Amstel, Gooi en Vecht

Datum:
april 2026

Versie:
1.1

Beeld:
Shutterstock.com

Waterschap Amstel, Gooi en Vecht
Korte Ouderkerkdijk 7
1096 AC Amsterdam

